

PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

TERVUREN - KISTEVELD

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBELEN, N. PIL & E. DIRIX
JANUARI 2017

COLOFON

Opgraving ☐

Vergunningsnummer:

Datum aanvraag:

Naam aanvrager:

Naam site:

Prospectie ☒

2016/440

14 december 2016

Jan Claesen

Tervuren, Kisteveld

Project

Prospectie met ingreep in de bodem – Tervuren, Kisteveld.

Opdrachtgever

Gemeente Tervuren

Dienst Omgeving & Wonen

Markt 7A bus 2

3080 Tervuren

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba

Merelnest 5

B-3470 Kortenaken, België

BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89

info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen, ARCHEBO bvba

Ben Van Genechten, ARCHEBO bvba

Giel Verbeelen, ARCHEBO bvba

Nathalie Pil, ARCHEBO bvba

Evelien Dirix, ARCHEBO bvba

ARCHEBO-rapport 2016/440

ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud	3
ADMINISTRATIEVE FICHE	i
1. Inleiding	1
2. Projectbeschrijving	1
3. Situering van het onderzoeksgebied	3
4. Bodemkundige situering en evaluatie.....	4
5. Geplande ruimtelijke ontwikkeling	5
6. Archeologische verwachting	5
6.1. Historische bronnen	5
6.2. Cartografische bronnen.....	7
6.3. CAI	8
7. Methode.....	9
8. Resultaten proefsleuven	10
8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS	10
8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN	10
8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN	13
9. Evaluatie, waardering en aanbevelingen	14
9.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen.....	14
9.2. Waardering.....	15
9.3. Advies	15
10. Bibliografie.....	16
11. Bijlagen	17

Kaart onderzoeksgebied

Begin- en einddatum terreinwerk	18/01/2017
Grootte projectgebied	7100,00 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte	350,00 m ²

1. INLEIDING

Binnen de verkavelingsvergunning voor het creëren van 18 kavels voor ééngezinswoningen en het aanleggen van wegenis, werd door het agentschap Onroerend Erfgoed een prospectie met ingreep in aan de bouwheer opgelegd.

De opdracht werd door de bouwheer, Gemeente Tervuren, Dienst Omgeving & Wonen, toegekend aan ARCHEBO bvba op 6 december 2016.

De vergunning voor het uitvoeren van een archeologische opgraving werd afgeleverd op 22 december 2016.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed, opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende vragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- IN hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - o Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
  - o Wat is de omvang?
  - o Komen er oversnijdingen voor?
  - o Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

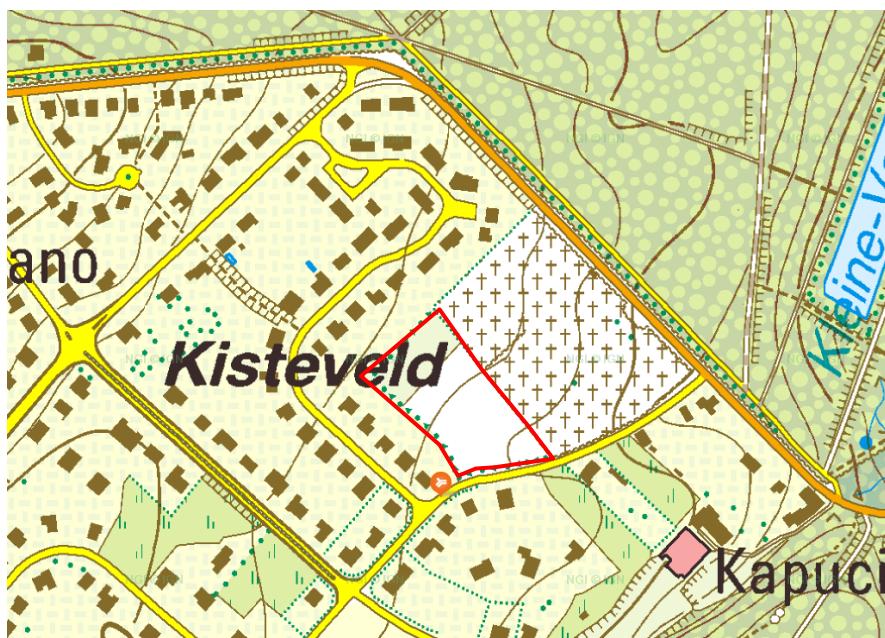
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
  - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

De opgeleverde eindproducten omvatten (in overeenstemming met de BVS):

- Het eindrapport
- Het werkputinplantingsplan
- Sporenplannen
- Het onderzoeksarchief, met onder meer:
  - Inventarislijsten vondsten, sporenbeschrijving, plannen/tekeningen, foto's
  - Dagboek
  - Rapport
  - Foto's, plannen/tekeningen, profieltekeningen en beschrijvingen
  - Vondsten

3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

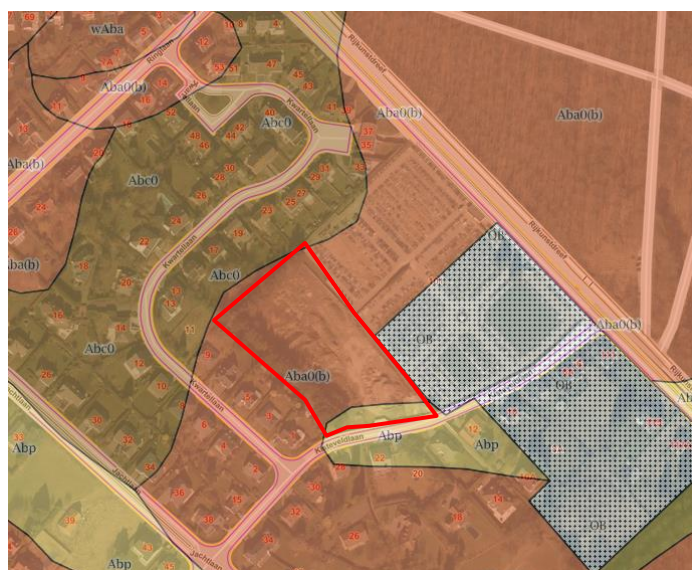
Het projectgebied bevindt zich ten zuidoosten het centrum van Tervuren. In het oosten grens het onderzoeksgebied aan het huidig kerkhof. Ten zuiden en ten westen van het perceel lopen respectievelijk de Kisteveldlaan en de Kwartellaan. Kadastraal valt het terrein onder afdeling 2, sectie F, perceel 135 A.

Figuur 1: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied in rood (NGI, 2017).

4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE

Figuur 2: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (DOV, 2017).

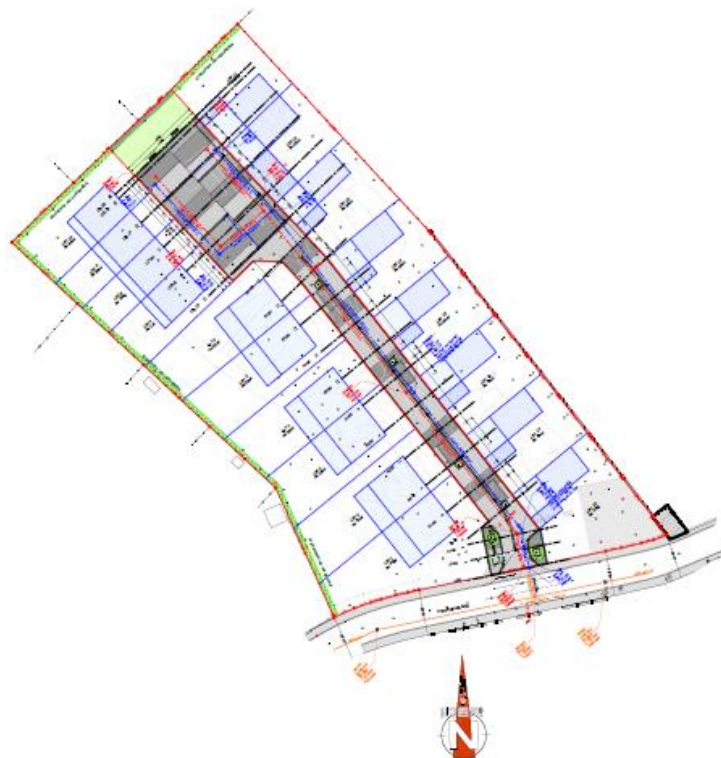
Op de bodemkaart staat het terrein gekarteerd als:

- **Aba0(b)**: droge leembodem met textuur B horizont. De serie Aba ontwikkeld in het Pleistocene loessdek vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem; bij Aba0 rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. Bij Aba(b) profielen met gevlekte textuur B vertoont deze horizont grijze strepen of gebleekte vlekken. Bij de substraatseries begint een steenachtig zand, klei- of klei-zandsubstraat op geringe of matige diepte. De bodems vertonen geen watergebrek en geen wateroverlast dank zij de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen. Substraatseries zijn evenwel gevoeliger voor droogte, te meer daar ze dikwijls op hellingen met snelle oppervlakkige ontwatering liggen. De Aba gronden zijn zeer geschikt voor veeleisende teelten (tarwe, gerst, luzerne, suikerbieten); ze komen in aanmerking voor fruitteelt (appel, peer, kers). Op sterk hellende terreinen dienen voorzorgsmaatregelen tegen de erosie genomen te worden.
- **Abp**: droge leembodem zonder profiel. De Abp bodems komen voor in colluviale droge leemdepressies. Deze gronden bestaan uit leemmateriaal geërodeerd van de hoger liggende plateaugronden. De landbouwwaarde van de Abp gronden ligt één klasse lager dan die van de Aba gronden wegens het meestal geringe waterbergingsvermogen. Deze colluviale leemgronden zijn zeer geschikt voor graangewassen, maar iets minder voor suikerbieten.

Ten noorden van het onderzoeksgebied bevindt zich een droge leembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Abc0). Deze bodems komen in de Zandleemstreek voor nabij de overgangszone met de Leemstreek alsook in enkele alluviale valleien.

5. GEPLANDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Het gemeentebestuur van Tervuren zal op het terrein 18 kavels voor ééngezinswoningen en de aanleg van wegen realiseren.

Figuur 3 : Ontwerpplan voor de nieuwe toestand (Gemeente Tervuren).

6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

6.1. Historische bronnen ¹

Archeologische vondsten uit zowel het Neolithicum als de Romeinse periode getuigen van het oude verleden van Tervuren. De eerste bewoners vestigden zich op de hoogten en op de samenvloeiing van de inmiddels dichtgeslibde Maalbeek en Voer.

Tervuren, oorspronkelijk 'Fura', dankt zijn naam aan de ligging aan de Voer, een zijrivier van de Dijle, dat ontspringt in de zoom van het Zoniënwoud. De naam duikt voor het eerst op in de periode 743-750 over het leven van de Luikse bisschop Sint-Hubertus die de regio kerstende en een villa bezat in Tervuren. Hij zou er tevens in 727 gestorven zijn.²

---

¹ Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017.

In oude manuscripten komt de benaming 'Fura Ducum' voor als verwijzing naar de woonplaats van de hertog van Brabant. Naderhand werd het voorzetsel 'ter' bijgevoegd in de betekenis van 'dorp ter Voer' (Vure) en ontwikkelde zich de benaming tot Tervuren.

In de vroege middeleeuwen lag de parochiekerk op de Kapelle, vandaag het *grosso modo* rechthoekige bouwblok omgeven door de Kapellestraat, de Oud Gasthuisstraat en de Tabakbergstraat; deze kerk was toegewijd aan Sint-Jan de Doper en ontstond vermoedelijk als villakerk in de eerste helft van de 8ste eeuw.

Aan het begin van de 13de eeuw vestigde Hendrik I, hertog van Brabant, zich in Tervuren, mogelijk in een reeds bestaande burcht op de landtong, gevormd door de samenvloeiing van de Maelbeek en de Voer; de residentie die voornamelijk dienst deed als jachtslot, zou geleidelijk uitgroeien tot een mooi kasteel, dat doorheen de hele geschiedenis en de ontwikkeling van Tervuren een belangrijke rol bleef spelen. In dezelfde periode richtte de hertog in de nabijheid van het kasteel een nieuwe kerk op die toegewijd werd aan Sint-Jan Evangelist; de bediening ervan schonk hij in 1227 aan de Abdijs van Park in Heverlee, die vanaf 1230 reguliere kanunniken naar Tervuren zond.

Tervuren groeide uit tot een geliefde hertogelijke verblijfplaats, vooral in de zomer en bij grote jachtpartijen; in de onmiddellijke omgeving lag een kleine woonkern die geleidelijk zou uitgroeien tot een centrum nadat Hendrik I omstreeks 1220 aan Tervuren de vrijheidskeure schonk. Deze schenking werd gevolgd door een grote bloeiperiode in de 14de eeuw. Als gevolg hiervan voltrok zich in deze periode ook de verschuiving van op de Kapelle naar het nieuwe centrum rondom de kerk met de markt, de halle, het korenhuis en het vleeshuis en dichterbij het kasteel. De kerk toegewijd aan Sint-Jan de Doper werd verlaagd tot kapel en moest de titel van moederkerk afstaan aan de jongere kerk in het dorpscentrum. Dit centrum was voor het grootste deel omgeven door natuurlijke waterlopen. Er waren vier toegangspoorten, de Leuvensepoort, de Brusselsepoort, de Ijssene-poort en de Hoelaerpoort.

Het beheer van de hertogelijke goederen werd toevertrouwd aan zogenaamde burggraven. De oudst gekende burggraven van Tervuren waren de Melijns die ook de leiding hadden over de oude heerlijkheid Duisburg.

Met de komst van Albrecht en Isabella in de periode 1599-1633 werd het kasteel op de landtong verfraaid als buitenverblijf. Later, in de 18de eeuw, werd het kasteel verbouwd als zomerresidentie om uiteindelijk in 1782 gesloopt te worden.

Als dank voor de geleverde prestaties tijdens de Slag bij Waterloo, werd dit domein geschonken aan prins Willem-Frederik van Oranje, zoon van de koning der Verenigde Nederlanden. Hij liet de steenweg naar Leuven omleggen en bouwde op het Lokkaertveld, op de noordwestelijke rand van de Warande een classicistisch paviljoen voor hem en zijn gezin. Dit paviljoen brandde af in 1879 en werd niet heropgebouwd.

Na de Belgische onafhankelijkheid werd dit paviljoen samen met de hele Warande eigendom van de Belgische staat. Tijdens de Wereldtentoonstelling van 1897 in Brussel wilde Koning Leopold II de vrijstaat Congo verheerlijken; als plaats werd hiervoor Tervuren gekozen en om de bezoekers naar de koloniale expo te brengen werd in 1895 de prestigieuze Tervurenlaan aangelegd als rechtstreekse verbinding met de hoofdstad; in de Warande werden er tijdens de Wereldtentoonstelling Congolese dorpen geconstrueerd en bevolkt met Congolezen. Op de ruïnes van het in 1879 afgebrande paviljoen liet hij het Koloniënpaleis bouwen als tentoonstellingsruimte. Wegens de beperkte capaciteit werd in 1905 gestart met de bouw van een nieuw Koloniaal Museum, nu gekend als Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. In de periode 1902-1920 liet hij in het Zoniënwoud ook een

Geografisch Arboretum aanleggen met een oppervlakte van ongeveer 100 ha en 460 boomsoorten uit de gematigde streken van het noordelijk halfrond.

In dezelfde periode ontdekten de gegoede families die de hoofdstad wilden ontvluchten, de groene charme van Tervuren, overigens tot dan vooral een landbouwgemeente; al op het einde van de 19de eeuw ontstond in de driehoek gevormd door de Tervurenlaan, Albertlaan en Hertogenweg een residentiële wijk waar diverse villa's en cottages werden gebouwd, die qua uitzicht reminiscenties vertonen aan de Engelse landelijke architectuur. De Tervurenlaan zorgde voor een goede verbinding van en naar de hoofdstad.

Deze bouwactiviteiten werden voortgezet in de 20ste eeuw en Tervuren zou zich geleidelijk ontwikkelen tot woongemeente ten behoeve van de Brusselse agglomeratie met toename van winkels, hotels en horecazaken in het centrum en de ontwikkeling van nieuwe woonwijken buiten het centrum.

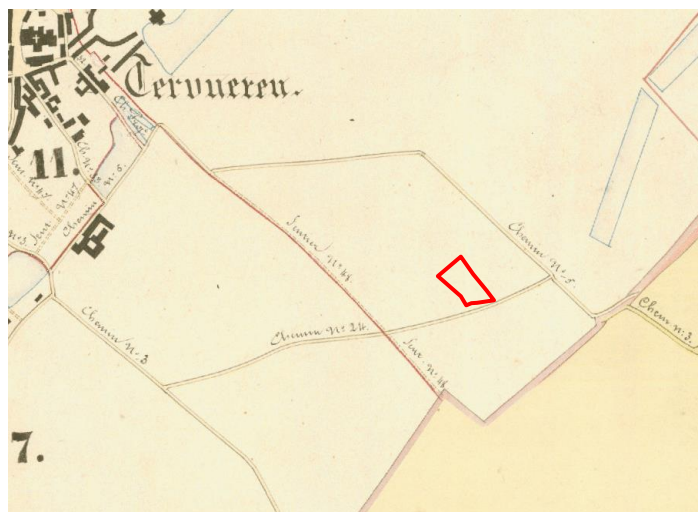
6.2. Cartografische bronnen

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden opgemaakt onder leiding van Graaf de Ferraris tussen 1771 en 1776 wordt het onderzoeksgebied weergegeven als akkerland.

Figuur 4: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (Geopunt, 2017).

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).

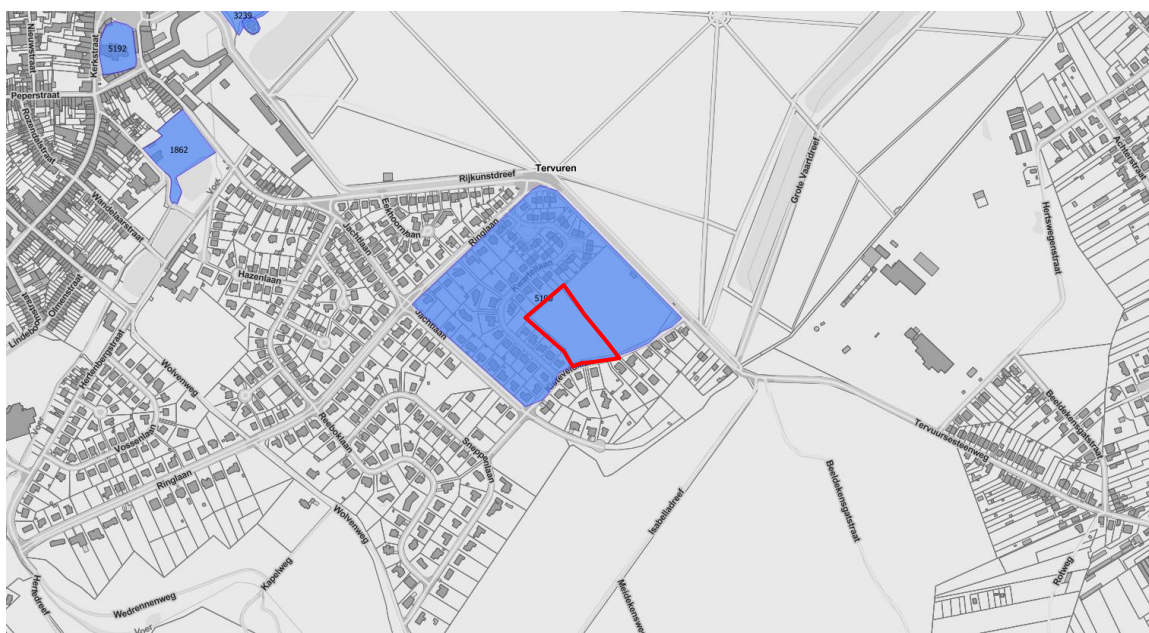
De situatie weergegeven op de Ferrariskaarten lijkt nauwelijks veranderd te zijn op zowel de Atlas der Buurtwegen (1841) als de Poppkaart (1842-1879). Op de Popp-kaart wordt het toponiem “Kiste Veld” reeds vermeld. Het toponiem vormt dus geen verwijzing naar het huidige gemeentelijke kerkhof (dat zich direct ten oosten van het onderzoeksgebied bevindt) en dateert dus van voor haar oprichting aan het begin van de 20ste eeuw.

6.3. CAI

Binnen het onderzoeksgebied is één archeologische waarde bekend (CAI 5190). Het betreft een vondst van Romeins aardewerk. Er wordt gedacht aan een kamp of grafveldsituatie. Het is onduidelijk waar deze denkpiste bij aanleunt. In de ruime omgeving zijn er nog drie andere waarden gekend. Deze waarden bevinden zich allen noordwestelijke van het onderzoeksgebied en betreffen:

CAI-Locatie	Naam vindplaats	Beschrijving	Datering
1862	Pastorij	Pastorij uit de late middeleeuwen, plattegrond van een gebouw uit de late middeleeuwen, weg uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd, bouw materiaal uit de vroege middeleeuwen	Vroege middeleeuwen tot en met nieuwe tijd
3239	Kasteel Hertogen van Brabant	Concentratie lithisch materiaal, munten en bewoning uit de volle middeleeuwen, een burcht uit de late middeleeuwen	Steentijd ; Volle en late Middeleeuwen
5192	Parochiekerk St.-Jan	Kerk en begraving uit de late middeleeuwen	Late middeleeuwen

Figuur 6: CAI-kaart met aanduiding van het projectgebied in rood (CAI, 2017).

7. METHODE

In totaal werden 6 twee meter brede sleuven aangelegd. Het aanleggen hiervan gebeurde met behulp van een kraan van 21 ton met tandeloze graafbak. Op het terrein bevonden zich tal van storthopen afval en aarde. De sleuven werden hiertussen aangelegd en plaatselijk – omwille van de aanwezigheid van grote waterpartijen - ingekort of onderbroken. In samenspraak met de erfgoedconsulent werd beslist om een beperkte oppervlakte open te leggen. In het noordelijk deel werden meer sleuven aangelegd omwille van de betere bewaringstoestand van het archeologisch niveau tov het midden en zuidelijkere gedeelte.

8. RESULTATEN PROEFSLEUVEN

8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS

Er werd één archeologisch interessant niveau aangetroffen. Dit niveau bevond zich tussen 82,25m TAW en 83,92m TAW.

8.2. ARCHEOLOGISCHE SPOREN EN STRUCTUREN

In totaal werden 6 sleuven aangelegd. Er werden hierbij geen archeologische sporen aangetroffen. Aan de hand van de geplaatste profielputten werd duidelijk dat het terrein het verleden werd afgegraven en/of opgehoogd. De bovenste 20-40 cm bevatten puin in de vorm van steenslag. Hieronder bevond zich een mogelijk ietwat oudere ploeglaag met daaronder de Bt horizont. De bovenste 40-50 centimeter van het bodemarchief werden dus in het verleden verstoord. Plaatselijk is deze verstoring zelfs groter (werkput 5 & 6); vooral in het zuidelijke deel van het terrein vonden sterke afgravingen plaats (mogelijk zelfs tot één meter). Dit laatste is echter moeilijk aan te tonen in een Bt horizont, maar in het zuidelijk gedeelte zou er ook nog colluvium aanwezig zijn geweest volgens de bodemkaart. Dit colluvium was echter ook reeds verdwenen.

Figuur 7: Profielput in werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 8: Profielput in werkput 4 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 9: Profielpit in werkput 5 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 10: Profielpit in werkput 5 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 11: Overzichtsfoto werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 12: Overzichtsfoto's werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 13: Overzichtsfoto's werkputten 3 (links) en 4 (rechts) (ARCHEBO bvba, 2017).

Figuur 14: Overzichtsfoto's werkput 5 (ARCHEBO bvba, 2017).

8.3. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Er werden geen archeologische vondsten aangetroffen tijdens het onderzoek.

9. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN

9.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
  - o Op het terrein bevond zich een goed ontwikkelde Bt horizont. Er waren geen sporen meer aanwezig van de E horizont.
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
  - o Het ontbreken van een horizont kan verklaard worden door afgraving of het bewerken van de bodem (akkerbouw).
- Zijn er tekenen van erosie?
  - o Er werden geen tekenen van erosie (colluvium) waargenomen. Omwille van het feit dat er afgravingen op het terrein plaatsvonden valt dit evenwel niet goed meer te waarderen.
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
  - o De bovenste 20-40 cm bevatten puin in de vorm van steenslag. Hieronder bevond zich een ietwat oudere ploeglaag met daaronder de Bt horizont. De bovenste 40-50 centimeter van het bodemarchief werden dus in het verleden verstoord. Plaatselijk is deze verstoring zelfs groter (werkput 5 & 6); vooral in het zuidelijke deel van het terrein vonden sterke afgravingen plaats (mogelijk zelfs tot één meter). Dit laatste is echter moeilijk aan te tonen in een Bt horizont.
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
  - o De eerste en enige bouwvoor is afgedekt door een pakket van steenpuin en grond.
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
  - o Er werd geen enkel spoor aangetroffen.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
  - o N.v.t.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
  - o N.v.t.
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
  - o N.v.t.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
  - o N.v.t.
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
  - o N.v.t.
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
  - o N.v.t.
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - o Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
    - N.v.t.
  - o Wat is de omvang?
    - N.v.t.
  - o Komen er oversnijdingen voor?
    - N.v.t.
  - o Wat is het, geschatte, aantal individuen?
    - N.v.t.
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
  - o N.v.t.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
  - o N.v.t.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
  - o We kunnen met zekerheid zeggen dat het terrein moet afgegraven zijn, want de Aba0 bodem is niet meer aanwezig. Na het afhaken van alle verstoringen treft men onmiddellijk de Bt horizont aan. De landschappelijke context laat vermoeden dat er colluviale bodems aanwezig zijn, maar deze kunnen eveneens niet vastgesteld worden.
- Is er een bodemkundige verklaring voor de gedeeltelijke afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
  - o Het terrein moet afgegraven geweest zijn. Er is geen idee hoe diep omdat men onmiddellijk in de Bt horizont zit (minimaal 40-50 cm).
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
  - o N.v.t.
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
  - o N.v.t.
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
  - o N.v.t.
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
  - o N.v.t.
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
    - N.v.t.
  - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
    - N.v.t.
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
  - o N.v.t.
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
  - o N.v.t.

9.2. Waardering

Het noordelijk gedeelte kende wellicht de minste verstoring. Onder een ophoging van 40cm werd hier een oudere ploeglaag aangetroffen. Onder deze ploeglaag bevindt zich direct een Bt horizont. Er werden geen sporen aangetroffen.

In het centrale en zuidelijk gedeelte is het terrein wellicht sterk afgegraven. Op de bodemkaart zou colluvium aanwezig zijn geweest, maar ook dit werd niet aangetroffen. Deze delen zijn sterk verstoord door oa afgraving.

9.3. Advies

Aangezien er geen sporen werden aangetroffen en het terrein reeds sterk verstoord is, luidt ons advies dat het terrein best kan worden vrijgegeven.

10. BIBLIOGRAFIE

AGIV (Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen) (2011), <http://www.agiv.be/gis/>.

R. C. Hoffmann, 'Carp, Cods, Connections: New Fisheries in the Medieval European Economy and Environment', In: M. J. Henninger-Voss (ed.), *Animals in Human Histories: The Mirror of Nature and Culture*, University of Rochester Press, 2002, p. 3-55.

CAI (Centrale Archeologische Inventaris) (2011), <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/>.

Koninklijke Bibliotheek van België (2010), Ferrariskaart, http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html.

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

Vandeputte Omer, Gids voor Vlaanderen (2007).

11. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Plannenlijst

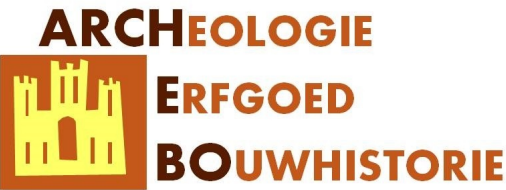
FOTOLIJST					
Fotonummer	Werkput	Overzichtsfoto	Spoor	Profiel	Datum
1	1	X			18-1-2016
2	1			Noord	18-1-2016
3	2	X			18-1-2016
4	2	X			18-1-2016
5	3	X			18-1-2016
6	3	X			18-1-2016
7	4			Oost	18-1-2016
8	4	X			18-1-2016
9	5	X			18-1-2016
10	5			Zuid	18-1-2016
11	5	X			18-1-2016
12	6			Zuid	18-1-2016

PLANNENLIJST

Plan 1   Allesporenplan

Archeologische prospectie
met ingreep in de bodem
Tervuren-Kisteveldlaan

Opdrachtnemer:

Archebo bvba
Merelnest 5
3470 Kortenen
(+32)491/74 60 77
info@archebo.be

Alle sporenplan met hoogtes

Januari 2017

Plan 1

Legenda

- Projectgebied
- Proefsleuf
- Hoogtepunt
- Proefielpot

Opmetingen door Jonas Artois

